

Αγία Αικατερίνη - Πλάκας (Βυζαντινά αριστουργήματα της Αθήνας)

Ορθοδοξία / Ιεροί Ναοί

Πάνος Ν. Αβραμόπουλος, Μ.Σc Δ/χος Μηχανικός Ε.Μ.Π.

Βαρύτιμος ιστορικά και κατάφορτος σε ηθικές μνήμες, δεσπόζει σε ένα από τα ιστορικότερα σημεία της Πλάκας, ο ναός της Αγίας Αικατερίνης. Ευρίσκεται στην διασταύρωση των οδών Χαιρεφώντος, Λυσικράτους, Γαλανού και Γκούρα. Ο ναός είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με τον στρατηγό Μακρυγιάννη, που όντας κάτοικος της ευρύτερης περιοχής εκκλησιάζονταν συχνά στην Αγία Αικατερίνη και είχε συνδέσει την ζωή του με αυτήν. Αλλά στον περίσεπτο ναό της Αγίας Αικατερίνης το χρονικό διάστημα 1918-1922 διετέλεσε διάκονος ο μετέπειτα οικουμενικός πατριάρχης Αθηναγόρας. Ακόμα στην εκκλησία είχε διατελέσει εφημέριος και ο εμπνευστής των κατηχητικών σχολείων στην Ελλάδα, Μάρκος Τσακτάνης.

Η αρχική εκκλησία δομήθηκε το διάστημα 1025-1050 και ως προς την αρχιτεκτονική της τεχνοτροπία, είναι απλή, τετρακίονιος, εγγεγραμμένη, σταυροειδής. Στον χώρο που υφίσταται ο σημερινός ναός της Αγίας Αικατερίνης, υφίστατο αρχαίο ιερό της Αρτέμιδος και στα δυτικά του ναού υφίσταντο ρωμαϊκά λουτρά, εκ των οποίων σήμερα διασώζονται ορισμένοι κίονες και το επιστήλιο. Στα πρώτα χρόνια της λειτουργίας του, ο ναός της Αγίας Αικατερίνης ήταν αφιερωμένος στην ιερή μνήμη των Αγίων Θεοδώρων. Πάραυτα στο διάβα του χρόνου ερειπώθηκε. Κομβικό ωστόσο σημείο στην εξέλιξη του ναού, θα αποτελέσει το 1767, οπότε και τον παραχωρεί ο μητροπολίτης Αθηνών Βαρθολομαίος στην μονή Αγίας Αικατερίνης του Σινά, δίκην παρεκκλησίου και με την προοπτική να φιλοξενούνται στα κτίσματά του πλησίον του ναού, οι μοναχοί του Σινά, όταν επισκέπτονταν την Αθήνα. Ένεκα λοιπόν αυτής της παραχώρησης, στα εγκαίνια του ναού μετονομάστηκε «Αγία Αικατερίνη». Οι μοναχοί του Σινά, με δημιουργικό πνεύμα και αγάπη για την περιοχή που είχε υψηλό ιστορικό και πολιτισμικό κύρος- Πλάκα, αγόρασαν και άλλες εκτάσεις και έφτιαξαν πλησίον του ναού έναν μικρό οικισμό. Όμως στην αναπτυξιακή αυτή προσπάθεια δόθηκε τέλος το 1889, όταν ο μητροπολίτης Σινά Πορφύριος ο Α΄, πούλησε την εκκλησία και τα γύρω κτίσματα σ' αυτήν, στην μητρόπολη Αθηνών.

Ο ναός της Αγίας Αικατερίνης στα χρόνια της επανάστασης του '21 υπέστη πολλές ζημιές, ενώ με την απελευθέρωση και την ανασυγκρότηση και με τις νέες

κοινωνικές ανάγκες που προέκυψαν, παρέστη ανάγκη να μεγαλώσει και να επεκταθεί. Σ' αυτό το πλαίσιο λοιπόν, το 1839 ο ναός υπέστη σημαντικές αλλαγές και προστέθηκαν νέα τμήματα στην βόρεια, νότια και δυτική πλευρά. Και με αυτές τις αλλαγές αλλοτριώθηκε το αρχικό του σχήμα, που προσιδίαζε σε σχήμα σταυρού. Το 1927 έλαβε χώρα και μια ακόμα αλλαγή στην αρχιτεκτονική δομή του ναού. Έτσι ψίλωσε ο τρούλος του. Στην σημερινή του μορφή ο ναός έχει δυο παρεκκλήσια. Εξ αριστερών την Αγία Σοφία και εκ δεξιών τον Άγιο Αντώνιο. Ο ναός είναι επενδυμένος αισθητικά από το τέλος του 19-ου αιώνα, με εξαιρετικές αιογραφίες του Γ.Δ. Καφή. Παράλληλα τον ναό κοσμούν υψηλής αισθητικής αξίας εικόνες, όπως του Αγίου Σπυρίδωνος, έργο του 17-ου αιώνα, επτανησιακής τεχνοτροπίας, του Αγίου Ιωάννη Προδρόμου, έργο του 15-ου αιώνα κρητικής τεχνοτροπίας, της Αγίας Αικατερίνης κ.α. Η αγία τράπεζα στηρίζεται σε έναν κίονα της κλασικής εποχής. Το ιερό βήμα διαγράφει τρεις αψίδες, εκ των οποίων η μεσαία περιέχει δυο μονόλοβα παράθυρα και οι άλλες δυο από ένα μονόλοβο η κάθε μία. Τέλος σημειώνουμε ότι στον αύλειο χώρο του ναού, υφίστανται υπολείμματα από αρχαία λουτρά. Η Αγία Αικατερίνη συνιστά έναν εμβληματικό ναό των Αθηνών και αδιαμφισβήτητα έχει σημαδέψει ανεξίτηλα την ιστορική και πολιτισμική του ταυτότητα.

<https://bit.ly/3CN3891>